

Nr 405

Av herr Boheman, om utredning rörande internatskolorna.

Av allt att döma kommer den nioåriga obligatoriska skolan att successivt under 1960-talet införas i hela landet. Därmed får vi en i princip för alla medborgare gemensam grundskola. Utan att ta ställning till de rent pedagogiska problem som införandet av den nya skolan otvivelaktigt medför måste man ändå erkänna, att den planerade skolreformen från organisatorisk synpunkt bör kunna innebära stora fördelar, inte minst genom att klyftan mellan stad och landsbygd i hög grad utjämnas beträffande ungdomens utbildningsmöjligheter.

Även om jag sålunda är övertygad om lämpligheten av en i princip för all ungdom i landet enhetligt organiserad nioårig grundskola, vill jag likväl redan nu — innan riksdagen definitivt tar ställning till den stora skolreformen — fästa uppmärksamheten vid några elevkategorier, för vilkas utbildning och anpassning i samhället den »vanliga» skolan knappast kan vara den mest ändamålsenliga. Jag tänker härvid på de ungdomar för vilka jag vill hävda att internatskolor av olika slag utgör den bästa lösningen. Visserligen är antalet internatskolor i Sverige inte stort — endast ett drygt tiotal under skolöverstyrelsens inseende — men det är ändå omvittnat, att de trots betydande ekonomiska svårigheter gjort avsevärda och framgångsrika insatser, då det gällt att omhänderta barn, vilkas skolgång eljest skulle vara svår att fullgott genomföra; barn, vilkas föräldrar har sin verksamhet förlagd utom riket; barn, som kommer från splittrade familjer; barn, som över huvud taget saknar föräldrar i livet; barn, som av olika skäl behöver ett miljöombyte, för att nu nämna några av internatskolornas vanligast förekommande elevgrupper.

Redan för närvarande är platsbristen vid flera internat påtaglig, särskilt vid dem, där antalet barn till utlandssvenskar utgör en stor procent av elevantalet. Platsbristen för flickor är särskilt stor. På goda grunder kan man anta att denna brist om några år kan bli mycket besvärande. Detta sammanhänger med att de elevkategorier för vilka internatskolan erbjuder en speciellt gynnsam miljö synes vara starkt växande. Inte minst gäller detta barn till föräldrar som vistas utrikes. Beträffande denna speciella kategori vill jag t.o.m. hävda att utvecklingen är önskvärd. Om man nämligen från samhällets sida — vilket jag anser riktigt — vill stimulera svenska medborgare att verka utomlands, vare sig det gäller tjänst inom den svenska utrikesförvaltningen, näringslivet eller de internationella organisationerna,

bör det därmed också vara ett direkt samhällsintresse att sörja för att dessa utlandssvenskar kan känna sig trygga beträffande barnens omvårdnad och utbildning. För näringslivet och den expanderande exportindustrien är rekryteringsfrågorna av vital betydelse. Det är fullt förståeligt att många i och för sig intresserade och lämpade personer avvisar erbjudanden om tjänstgöring utomlands under hänvisning till svårigheterna att då klara barnens skolgång. I all synnerhet gäller detta om tjänstgöringen skulle förläggas till något av utvecklingsländerna. Det har från näringslivets sida omvitnats att svårigheterna för rekrytering av personal för tjänstgöring till mycket stor del föranledes av de bristande möjligheterna att kunna bereda barnen undervisning i svensk internatskola. Det är min bestämda uppfattning, att de svenska insatserna i dessa länder både kvalitativt och kvantitativt i hög grad måste bli beroende av vår vilja och förmåga att tillfredsställande lösa de skolproblem, som jag ovan berört. Det är också min övertygelse, att vi här rör oss på ett område där insatser kan och bör göras från både enskilt och offentligt håll och där en samverkan mellan staten och näringslivet sålunda bör etableras. Att näringslivet är villigt till en sådan samverkan torde kunna påräknas. Skulle platsantalet vid internatskolorna ökas, borde också möjlighet beredas för ett visst antal elever från utvecklingsländerna att där inhämta undervisning. Det torde icke så sällan erbjuda betydande fördelar för studerande från sådana länder att särskilt på gymnasiestadiet följa undervisningen under några år vid en dylik skola för att därefter bättre kunna fullfölja sin utbildning vid högre undervisningsanstalt. Genom den vana som lärare åtminstone vid vissa internatskolor erhållit att undervisa ungdomar, som till en början dåligt eller inte alls behärskar svenska, torde dylika internatskolor särskilt lämpa sig för att utgöra ett led — om än ett obetydligt sådant — i verksamheten för hjälp till utvecklingsländerna.

Skolöverstyrelsen har för sin del i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 januari 1960 — under hänvisning till att hithörande problem dels är av den omfattningen, att styrelsen saknar möjlighet att inom verket utreda desamma, dels berör flera andra områden än skolväsendet, t.ex. barna- och ungdomsvården, utrikesrepresentationen, handeln etc. — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda internatskolornas ställning och omfattning efter enhets skolans genomförande. Jag finner det angeläget, att en dylik utredning kommer till stånd. Enligt min uppfattning bör utredningen direkt ta sikte på att skapa förutsättningar för ett ökat platsantal vid internatskolorna i takt med det växande behovet därav. Vid utredningen bör stor uppmärksamhet fästas vid de ekonomiska bidragsfrågorna, varav ju elevavgifternas storlek är i hög grad beroende. Det bör undersökas, huruvida inte möjlighet kunde finnas att så konstruera statsbidragen, att elevavgifterna vid av staten understödda internatskolor inte behövde överstiga ett visst lämpligt avvägt

maximum. Självfallet bör även anknypningen till den obligatoriska skolan och internatskolans möjligheter att samverka med skolväsendet i övrigt inom den kommun där internatet är förlagt bli föremål för utredningens undersökningar. Det är angeläget att utredningen bedrivs i nära samarbete med näringslivet, varför representanter exempelvis för Sveriges industriförbund och Exportföreningen bör ingå bland utredningsmännen. Utredningen bör kunna bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag kan framläggas redan till nästa års riksdag.

Jag får sålunda hemställa,

att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att skyndsamt låta utreda frågan om internatskolornas ställning och omfattning i enlighet med de riktlinjer för utredningen, som här ovan förordats.

Stockholm i januari 1961

Erik Boheman